

Halk İdaresi Üzerine Bir Etüd

– Durdu ŞAHİN · 17 Mart 2010

'İnsanlar arasında zuhur edecek sorunlar doğru ve gerekli hukuki çözümlere tez ve etkin bir şekilde ulaşamadığı zaman ferdi ve toplum düzenini tehdit ve rahatsız eden çeşitli sıkıntı ve tedirginlikler ortaya çıkmaktadır' (s. 2) .

'İnsanlar, hayatlarını sürdürmek, herhangi hayati bir sıkıntı ve tehlikeye düşmemek için tedbir almak zorundadırlar' (s. 4) .

'İnsanların, kazanırken başkalarına zarar vermesi hak ve adalet ölçülerine uymaz' (s. 5) .

'Hürriyet ve hür olmak, başkalarının müdahalesi olmadan, kendi iradesiyle özgürce hareket etmek demektir' (s. 6) .

'Başka şahsiyetleri çiğneyerek üstünden geçmek, onlara yukarıdan bakmak, doymak bilmeyen kendi gösterme arzusu, iktidar ve salahiyetlerini kullanmaktan büyük bir zevk duyma temayülü işçilerde mütemadiyen kırgınlıklar ve nefret uyandırmaktadır' (s. 8) .

'İnsanlar, toplumsal barışın, adaletin ve sosyal düzenin sağlanıp korunması, iç ve dış güvenliğin temin edilmesi için herkesin taniyacağı ve itaat edeceği bir üstün gücü her zaman ihtiyaç duymuşlardır' (s. 9) .

'İslam fitri bir dindir. Bu Allah'ın sağladığı fitrattır (mayadır) , insanları onun üzerine yaratmıştır' (s. 10) .

'Cenabı Hak kullarına iletmiş hidayeti beşeri şart ve ölçüler yerine başka şekillerde de ulaştırabilirdi. Hatta kulların hepsini birden hidayette kılabilirdi. O zaman insanlar akıl edinerek, seve seve kabul edecekleri hidayeti zorla benimsemiş olurlardı ki bu durum ilahi hikmete uygun görülmemiştir' (s. 26) .

'İnsanların iman, ibadet ve ahlakları düzeltilirken onların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yanlışlıklar olduğu gibi bırakılmaz. Peygamberlerin karşılaştıkları zorluk ve sıkıntının en büyüğü sosyal, siyasal ve ekonomik yanlışların düzeltilmesi esnasında ortaya çıkmakta, insanlar alışkanlıklarından, elde ettikleri ayrıcalıklardan vazgeçmek istememektedirler' (s. 31) .

'Hakimiyet, sahip olunan topraklar üzerinde üstün güç ve iradeyi temsil etmek, emirler vermek, yasaklar koymak, otoritesi altına aldığı insanlara siyasi otoriteyi hissettirmek, verilen emirlere ve konan yasaklara uymayan kimselere yaptırımlar uygulayabilmek, böylece siyasi otoritenin gücünü ayakta tutmaktır' (s. 35) .

'Yüce Allah'ın bilgisi ve iradesi dışında cereyan eden her hangi bir olgu ve nesne mevcut değildir' (s. 38) .

'İnsanlar tabiatları itibariyle medenidirler. Bir çok maslahat onları bir arada yaşamaya zorlar. İnsanların bir arada yaşamaları sebebiyle onların arasında anlaşmazlıklar ve düşmanlıklar hasıl olur. Bu nedenle anlaşmazlıkları çözecek, düşmanlıkları ortadan kaldıracak üstün bir güce sahip, otoriter bir kimseye ihtiyaç vardır' (s. 44) .

Bazıları 'Emanefi' tanımlarken onu sahili olmayan, ucu bucağı bulunmayan denize benzetmişlerdir. Kulun yükümlülüğü ve sorumluluğu bulunan her şey Allah emanetidir. Allah'a iman eden herkes taşıdığı emanetin farkında olacak, gereğini yerine getirmeğe var gücüyle çalışacaktır' (s. 51) .

'Emanet üstlenmek için ehliyet esastır. Ehil olmayanlar göreve talip olmayacakları gibi, ehil görünmeyenlere emanet teslim edilmeyecektir. Emanetlerin ehline verilmesi bir Allah emridir' (s. 54) .

'Gerek yönetime gelenler ve gerekse yönetilecekler her konuda hakka tabi olacaklar, adaletten ayrılmayacaklar, heva heveslerine uymayacaklardır' (s. 55) .

'Konuşan, görüşen, müzakere eden, sonunda fıkren uyuşan ve anlaşan müminler yapacakları ehilleşme ve sözleşme esaslarına uymak, onu bozmamak yükümlülüğündedirler' (s. 58) .

'İslam'ın Müslümanlar için öngördüğü idare şekli, Allah iradesi ve hukukun üstünlüğü esas alınan, halkın irade ve ihtiyarına bağlı ve meşverete dayalı bir yönetim biçimidir' (s. 74) .

'Halife tespit ve tayin işlerinde, İslam'ın öngördüğü halk idaresinde silahlı zorbalığın belirleyici ve sonuç getirici bir rolü bulunmamaktadır' (s. 89) .

'Kur'an'ı Kerim baştan sona insanların haklarını ve sorumluluklarını bildirmekte, o hakların korunmasını ve sorumlulukların icabının yapılması istemektedir' (s. 95) .

'Gerek semavi ve gerekirse beşeri hukuk, insanlar arasındaki münasebetlerin adalet ve hakkaniyet üzerine cereyanım, hürriyet, mal, can, ırz emniyetim ve zaifin himayesini, sonuç itibariyle fertlerin huzur ve sükun içinde hayat nimetlerinden yararlanmalarını amaçlar'(s.98) .

'Müslüman toplum içinde ve fertler arasında dirlik ve düzenin sağlanması, güvenlik ve barışını korunması, insanlar arasında cereyan edecek işlemlerin ve beşeri münasebetlerin doğru ve hakkaniyet üzere yürümesi, malın, canın, neslin, akim ve dinin korunması, adaletin yaygınlaştırılması ve ayakta tutulması ve nihayet kullarının Allah Teala'ya karşı görev ve sorumluluklarının bilinmesi için bunları belirleyici, açıklayıcı ve yaptırıma bağlayıcı hükümlere ihtiyaç vardır' (s. 104) .

'Batılı hukukçuların son iki üç asırdır keşfedip kullanmaya başladıkları hukuk mantığı Müslüman hukukçular, batılı meslektaşlarından on asır önce geliştirip kullanmaya başlamışlardır' (s. 120) .

'Teokratik kilise idaresiyle İslam'ın siyasi esaslarını ve kurumlaşmasını bilmeyenler İslam'ı idare içinde 'Teokratik idare' yaftasını yapıştırıp geçmektedirler' (s. 133) .

'Teokrasiyi, papazların idaresi şeklinde tarif edip, İslam'ın öngördüğü idare de hocaların idaresidir, şeklinde düşünmek ve yazmak hiç bir zaman gerçeği ifade etmez. İslam'm öngördüğü gerçek idare ile kilise idaresi bir benzerlik içindedir' (s. 135) .

'Müminler her bakımdan hür insanlardır. Onlar başkalarının esiri değildirler' (s. 154) .

'İslam'ı halk idaresi bu önderlerin ilklerini Raşit Halifelerinde buldu. Özellikle ikinci Halife Hz. Ömer (ra) şahsında bu idare son derece teşkilatçı, halkçı ve Cumhuriyetçi, dahi önderine buldu. Hz. Ömer'in on yıllık hilafet dönemi İslam'ı idarenin temel kurumlarının şekillendiği yıllar olarak bilinmektedir' (s. 158) .

'Cumhuriyet devlette yönetimin baş sorumluluğu doğrudan halkın seçtiği devlet başkanında olması ağırlıktadır. Bu uygulama günümüzü demokratik başkanlık sistemini andırmaktadır' (s. 162) .

'Adalet herkesin haklarına sahip olması ve eksikliğe veya fazlalığa maruz kalmadan, tam ve kamil olarak haklarını kullanmak, dilediği gibi tasarrufta bulunmaktır' (s. 180) .

Mürsel Şahinbaş, Halk İdaresi Üzerine Bir Etüd. Serhat Yayınları, Ankara

Durdu Şahin